

Інноваційність спирається на процес удосконалення, відкриття нового, тобто на ефективне засвоєння та впровадження нововведень, спрямованих як на оновлення технологій, техніки, організації виробництва та розроблення нової продукції, так і на проведення соціальних інновацій, спрямованих на ефективну зміну поведінки персоналу з метою отримання запланованих результатів. Саме поєднання всіх складових дозволяє системі не тільки вижити в умовах загострення конкуренції, але й досягти необхідного рівня конкурентоспроможності.

Література

1. Бжуска Я. Інноваційні моделі бізнесу // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». — 2008. — № 628. — С. 29—35.
2. Богма О.С., Болдуєва О.В. Роль інновацій у забезпеченні конкурентоспроможності національної економіки // Вісник Запорізького національного університету. — №3 (7) . — 2010. — С. 166—170.

УДК 378.12:373.61

Надія Терентіївна Рудь

доктор економічних наук, професор кафедри прикладної статистики та економіки праці Луцький національний технічний університет

РОЛЬ УНІВЕРСИТЕТУ В РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

РОЛЬ УНИВЕРСИТЕТА В РАЗВИТИИ ИННОВАЦИОННОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА

THE ROLE OF THE UNIVERSITY IN THE DEVELOPMENT OF INNOVATIVE ENTREPRENEURSHIP

Анотація. Досліджена роль університету як джерела генерації інтелектуальної власності, організації інноваційної інфраструктури підтримки інноваційного бізнесу. Визначена доцільність створення структурних підрозділів, розробки положень щодо інтелектуальної власності. Виділено проблеми ВНЗ з врегулювання відносин у сфері інтелектуальної власності і альтернативні шляхи комерціалізації наукових розробок.

Аннотация. Исследована роль университета как источника генерации интеллектуальной собственности, организации инновационной инфраструктуры поддержки инновационного бизнеса. Определена целесообразность создания структурных подразделений, разработки положений относительно интеллектуальной собственности. Выделены проблемы ВУЗа по регулированию отношений в сфере интеллектуальной собственности и альтернативные пути коммерциализации научных разработок.

Annotation. There is an investigated the role of the University as a source of intellectual property generation, organization of innovative infrastructure to support business innovation. There is defined expediency of creating structural units, the development of the provisions concerning intellectual property. Highlighted the problems of the university to regulate relations in the sphere of intellectual property and alternative ways of commercialization of scientific developments.

Розвиток регіональних інноваційних систем України багато в чому визначає роль і місце університетів у процесі реалізації регіональної науково-інноваційної політики, що забезпечує стратегічне управління інтелектуальною власністю і комплексний підхід до вдосконалення наукової, освітньої і підприємницької діяльності університетів. У сучасних умовах стійкий розвиток університету може бути забезпечений шляхом входження у регіональну інноваційну систему при тісній взаємодії із академічною наукою, промисловістю і бізнесом, інтеграції у міжнародний науково-освітній й інноваційний простір [2, с. 13].

Інноваційна інфраструктура університетів дає їм можливість стати інтеграторами в регіональній спільноті. Під інтегратором ми розуміємо організацію, яка реалізує процеси взаємодії, співробітництва, партнерських відносин на інтелектуальній університетській основі. На значну роль університетів вказує доктор Д. Салмі [1, с. 12], який вважає, що переконливі результати діяльності найкращих освітніх інститутів полягають у високій якості знань випускників, здатності проводити найсучасніші дослідження та брати участь у трансфері технологій.

Університети відіграють важливу роль у розвитку інноваційного підприємництва в регіоні не лише як джерела генерації інтелектуальної власності, але і як організації інноваційної інфраструктури підтримки інноваційного бізнесу, які стимулюють становлення малих інноваційних підпри-

емств. Роль вузів у побудові регіональної інноваційної системи пов'язана із розвитком таких напрямів діяльності:

- генерація в науково-дослідних лабораторіях об'єктів інтелектуальної власності (ОІВ), здатних виступити об'єктами комерціалізації;
- формування інноваційної інфраструктури (офіси комерціалізації, центри трансферу технологій, інноваційно-технологічні центри, бізнес-інкубатори, технологічні парки, інші організаційні форми взаємодії науки і бізнесу);
- організація малих наукоємних підприємств, що активно взаємодіють з вузом;
- підготовка кадрів для інноваційної діяльності і інфраструктури;
- формування інноваційної культури в бізнес-середовищі.

Створення інноваційних структур має активізувати інноваційну роботу в університетах, навколо яких, як правило, створюються нові організаційні структури. Бізнес-ідеї з боку викладачів і студентів можуть стати достатньою основою для формування нових підприємств, які згодом будуть фінансуватися венчурними фондами.

Інноваційна інфраструктура університету — це сукупність структурних підрозділів, а також створених з участю університету юридичних осіб, які забезпечують доведення результатів інтелектуальної діяльності до результату, придатного для практичного використання і реалізації на ринку. В університетах на початкових етапах формування інноваційної інфраструктури доцільним є, на нашу думку, створення таких підрозділів: інноваційно-технологічного центру (ІТЦ); відділу трансферу технологій (у структурі ІТЦ); студентського бізнес-інкубатора (в структурі ІТЦ); технопарку (наукового парку).

Проблемою для створюваних технопарків і інноваційних центрів є відсутність гарантованих джерел фінансування даних структур як на стадії створення, так і в подальшій діяльності, в тому числі відсутність адресної державної підтримки.

З метою формування організаційно-правових і економічних механізмів ефективного розвитку і використання інноваційного потенціалу університету, розвитку системи управління інтелектуальною власністю на основі збереження балансу законних інтересів авторів і університету необхідно розробити та затвердити «Положення про науково-інноваційну діяльність університету» і «Положення про інтелектуальну власність» [3].

Результативність і ефективність реалізації інноваційного процесу у вузі визначається рівнем організації системи управління інтелектуальною власністю. Ключовим питанням, що виникає при комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності (ОІВ), є питання про розподіл прав на результати науково-технологічної діяльності. Розподіл прав на об'єкти інтелектуальної власності, створені під час виконання НДДКР, технологічних і інших робіт, визначається в договорі і можливий у таких варіантах: права на створені ОІВ належать університету в повному обсязі; університету і сторонній юридичній особі спільно; контрагентові за договором.

Незважаючи на ряд позитивних прикладів взаємовигідної науково-виробничої співпраці університетів із провідними компаніями, врегулювання відносин у сфері інтелектуальної власності стикається з такими проблемами:

- слабка ринкова орієнтація НДР університетів;
- низький ступінь завершеності розробок;
- вкладення промисловим партнером фінансових коштів і, як наслідок, небажання яким-небудь чином надавати університету права на створювані ОІВ;
- особливості оподаткування і бюджетного обліку в університетах;
- обмежені можливості університету із ведення підприємницької діяльності через недосконалість нормативно-правової бази.

Для вдосконалення науково-інноваційної діяльності необхідна подальша активізація університетських відділів трансферу технологій, систематизація їх роботи, управління наявним науковим потенціалом, подальше залучення аспірантів і студентів до участі в інноваційних проектах, просування створених в університеті наукових розробок до організації виробництва конкурентоздатної продукції.

Залучення студентів до процесу комерціалізації розробок і інноваційної діяльності може проводитися через студентський бізнес-інкубатор (СБІ). У бізнес-інкубаторі студенти набувають досвіду комплексного вирішення завдань комерціалізації наукомістких проектів із розподілом функцій і відповідальності між членами бізнес-команди; розвивають лідерські і підприємницькі навички в процесі проведення ділових ігор.

Після пошуку потенційних партнерів другим за значимістю завданням для центру трансферу технологій є ефективна комерціалізація інноваційного проекту. Враховуючи недостатнє матеріально-технічне забезпечення університетів, а тому неможливість випуску інноваційної продукції безпосередньо на базі вузу, необхідні альтернативні шляхи комерціалізації наукових розробок. Це може бути співпраця вузів із підприємствами в таких організаційних формах: договір підряду (ви-

конання так званих господарських договорів); опційна угода; ліцензійний договір; створення власного інноваційного виробництва на базі вузу; створення спільного підприємства; виконання договорів на субконтрактній основі; договір орендного підяду.

Враховуючи різноманіття організаційних форм взаємодії між підприємствами і науковими установами, для комерціалізації певної наукової розробки потрібний індивідуальний підхід із прогнозуванням усіх ризиків і вигод від її реалізації.

Однією із найгостріших сьогодні є проблема фінансування інноваційних проектів, оскільки не кожне підприємство може освоювати інновації, оскільки державних коштів для розвитку і підтримки науково-інноваційної діяльності явно недостатньо. Тому вузам необхідний постійний пошук альтернативних шляхів фінансування проектів, комерціалізації новацій, враховуючи пропоновані ринком спроможності і підтримку держави.

Університети відіграють важливу роль у розвитку інноваційного підприємництва в регіоні не лише як джерела генерації інтелектуальної власності для діяльності компанії, але і як організації інноваційної інфраструктури підтримки інноваційного бізнесу, які стимулюють зростання кількості малих інноваційних підприємств.

Стимулювання науково-інноваційної діяльності на основі сприяння в реалізації співробітниками університету свого творчого потенціалу являється важливою ланкою у ланцюгу заходів щодо формування конкурентного, інноваційного мислення, спрямованого на вирішення стратегічних завдань університету і розвитку регіональних інноваційних систем. Тому сьогодні актуальна підготовка висококваліфікованих кадрів, насамперед молодих, здатних не лише керувати інноваційними процесами, але і реалізовувати їх.

Необхідно задіяти механізми розробки та впровадження нових технологій в умовах ринку. Один із механізмів, поширений у США [2, с. 13], а тепер і в Європі такий. Починається все в науковій, часто університетській, лабораторії. Перевіривши свою ідею і бачачи перспективу її подальшої розробки, вчений за підтримки університету створює маленьку приватну фірму, в якій працюють його студенти і аспіранти. Якщо отриманий результат — позитивний, він продає технологію іншій виробничій фірмі, що налагоджує виробництво. Фінансування здійснюється із трьох джерел: 1) грант від національної, регіональної або міжнародної програми підтримки малого бізнесу; 2) фінансовий партнер, що згоден поділити всі ризики; 3) кредит банку. Така система вигідна всім. Учений контролює розвиток своєї розробки аж до її впровадження у виробництво і має всі фінансові важелі для цього. Університет одержує фінансові відрахування. А студенти вчаться створювати нові технології і отримують матеріальну винагороду.

Досить цікавий досвід в Росії технопарку Іркутського державного університету [4, с. 19], який об'єднує 17 навчально-науково-інноваційних центрів, 2 проектних бюро, 8 проблемно-дослідних лабораторій. Конкурсний відбір інноваційних проектів проводить бізнес-інкубатор, створюються умови для доведення проекту до вимог конкурентоздатності. Надається молодим вченим лабораторія, обладнання, допомога в захисті інтелектуальної власності, розміщення інформації у мережах трансфертної сітки, експонування на виставках. Щорічно виділяють 2 млн руб. на фінансування таких наукомістких проектів. Ні один аспірант не виходить на захист дисертації, поки не вивів свою розробку в життя. Після захисту молодому кандидату видається чек на 20—30 тис. дол.

Університети відіграють важливу роль у розвитку інноваційного підприємництва в регіоні. Наука вищої школи може стати потужним інноваційним ресурсом розвитку регіону. Вона має забезпечити взаємозв'язок цінностей фундаментальної освіти, можливостей гнучкого регулювання потреб в кадрах з актуальних для регіону наукових напрямків, наукомістких технологій і виробництв; розвиток інтелектуальних здібностей майбутніх фахівців і вчених; відтворення наукових шкіл.

Література

1. Демченко О. Українська наука: точки біфуркації / О. Демченко // Дзеркало тижня. — №14(742). — 13.04.2009 р. — С. 12.
2. Курбатов С. Між ідеологією і панацеєю: концепція університету світового класу / С. Курбатов, А. Кашин // Дзеркало тижня. — №45 (773) від 21.11.2009 р. — С. 13.
3. Рудь Н.Т. Комерціалізація науково-технічних розробок в університеті / Н.Т. Рудь // Сб. матеріалів XII Межд. научно-практ. конф. «Проблемы и перспективы инновационного развития экономики», г. Скадовск, 12-15 сентября 2007 г. — К.: СПД Цудзинович Т.И., 2008. — С. 330—333.
4. Федотов А. Технопарк: опыт сибирского вуза / А. Федотов // Инновации. — 2007. — №4. — С. 18—20.